

İNSAN HAKLARI VE TERÖR

DOÇ. DR. FARUK BİLİR*

GİRİŞ

Terör, bugün dünyanın içinde bulunduğu karışık dönemde pek çok ülkenin mevcut düzenine yönelik bir tehdit unsuru hâline gelmiştir. Yakın bir döneme kadar gelişmemiş ülkelerin sorunu olarak görülen terör tehdidi, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de gerçekleştirilen saldırılar sonrasında artık gelişmiş toplumlar da dâhil tüm dünya devletleri için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Dünyanın dört bir yanında, gerçekleştirilen terör saldırıları, bu saldırıların hedefinde olan insanların başta yaşam ve mülkiyet hakkı olmak üzere birçok hakkını ihlal eder bir hâle gelmiştir. Terörün acı verici, yıkıcı boyutları yaşanmış olsa da devletlerin terörle mücadele kapsamında sınır tanımayan takdiri bir müdahale hakkının var olduğunu söylemek mümkün olmamakla birlikte; terörün toplumun geleceğine, demokrasiye, insan haklarına yönelttiği tehdidin ciddi boyutlara ulaşması sonucunda güvenlik amacıyla alınan tedbirlerin de insan haklarının kısıtlanmasına sebep olduğu görülmektedir.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de gerçekleştirilen saldırılar sonrasında artık gelişmiş toplumlar da dâhil tüm dünya devletleri için büyük bir sorun teşkil etmektedir.

İNSAN HAKLARI

“İnsan hakları (human rights, droits de l’homme)” kavramı, yaklaşık olarak yarım yüzyıldır literatüre girmiş bir kavramdır.¹ İnsan hakları kavramsal olarak bu kadar yeni olmasına karşılık; insan hakları mücadelesi, ilk çağlardan itibaren

* SÜ Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.

günümüze değin devam edegelmiş olan uzun soluklu bir mücadeledir. Günümüzde de popüleritesini devam ettiren ve en genel şekliyle, insanın, sırf insan olması dolayısıyla doğuştan sahip olduğu, vazgeçilmez ve devredilmez hakları ifade etmek için kullanılan insan hakları kavramı, köleliğe karşı mücadeleden, eşitlik ve özgürlük mücadelesine, baskıcı, otoriter rejimlere karşı mücadeleden, dinî dogmalara karşı mücadelelere kadar insanlık tarihinde birçok mücadelenin temel dayanağı olmuştur. Bu nedenle insan hakları mücadelesi, insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamının mücadelesidir. “İnsan haklarına hayat için değil; onurlu bir hayat için ihtiyaç duyulur.” İnsan haklarının gerçekleştirildiği bir hayat, insanların mutlu olduğu bir hayattır.²

Tarihsel sürece bakıldığında insan haklarına saygı duyması ve bu hakların

“İnsan haklarına hayat için değil; onurlu bir hayat için ihtiyaç duyulur.”

ihlali durumunda ihlalleri önlemesi ve ihlalcileri cezalandırması gereken devlet, insan haklarını ihlal edenler sıralamasında birinci sırada yer almıştır. Fakat insan hakları ihlallerinin sadece devlet kaynaklı olduğunu söylemek de mümkün değildir. İnsan haklarını devlet dışında, üçüncü kişilerin de ihlal etmesi mümkündür. Bu üçüncü kişiler tek bir şahıs olabileceği gibi birden fazla insanın bir araya gelerek oluşturdukları mafya ya da terör tipi suç örgütleri de olabilirler. Buradan hareketle devlet dışında insan haklarının en büyük ihlalcisinin terör örgütleri olduğunu başka bir ifadeyle terörün insan hakları ihlallerine sebep olan çok önemli bir sorun olduğunu söyleyebiliriz.

TERÖR

Latince “terrere” kelimesinden gelen sözcüğün korkutmak, dehşete düşürmek, korkutup kaçırmak, caydırmak gibi anlamları vardır. Günümüzde ise bu anlamların başına “siyasi bir amaçla” yapılıyor olması eklenmiş, yani siyasi bir amaçla hareket etme ve dehşete düşürme, korku salma terörist eylemin temel nitelikleri hâline gelmiştir.³ Wilkinson ise terörizmi, birtakım siyasi taleplerin karşılanmasını sağlamak amacıyla; bireyleri, grupları, toplumu ya da hükümetleri yıldırma için, cinayet veya imha hareketlerinin sistematik olarak uygulanması yahut bu amaçla tehdit oluşturulması şeklinde ifade etmektedir.⁴

Terörizm kavramının günümüz şartlarında karmaşık bir hâl alması, bu kavramın “*Terörizm nedir, kim tarafından uygulanır ve kime karsıdır?*” ve “*Hangisi terör, hangisi bağımsızlık mücadelesidir?*” şeklindeki sorularla sorgulanır bir hâle gelmesine neden olmaktadır. Buna göre başta uluslararası terörizm uzmanı Paul Wil-

kinson'un yer aldığı bazı bilim adamları terör eylemlerinin Batı'ya karşı olduğunu ve Batılı demokrasileri hedef aldığını savunurken, ünlü Amerikalı düşünür Noam Chomsky gibi uzmanlar ise terörün devletler tarafından uygulandığını, yani "devlete karşı terör" değil, "devlet destekli terör"ün söz konusu olduğunu vurguladılar.⁵

Terörizm, güvenlik kavramıyla yakın ilişki içerisinde olan bir kavramdır. Bu noktada güvenlik kavramının açıklanması konunun anlaşılması bakımından yararlı olacaktır. Güvenlik kavramı, insanlığın varoluşundan bu yana en önemli ihtiyaçlardan birini ifade etmektedir. Güvenlik, bireysel anlamda bakıldığında bireyin varlığına ve sahip olduklarına ilişkin "endişe bütünü" anlatmaktadır. İşlevsel olarak "güvenlik", amaca ilişkin bir ifadedir ve varlığın korunması-sürdürülmesi iradesini tanımlamaktadır.⁶ Bu kapsamda ele alınması gereken ve terör kavramıyla çok yakın ilişki içerisinde olan bir diğer kavram düşük yoğunluklu çatışma kavramı olduğu görülmektedir. Buna göre Düşük Yoğunluklu Çatışmanın (DYÇ) karmaşık bir olgu olduğu belirtilirken, bu konuda en basit tanımın belki de en isabetlisi olacağı vurgulanmakta ve Orta Yoğunluklu Çatışma (OYÇ) ya da Yüksek Yoğunluklu Çatışma (YYÇ) olarak tasnif edilemeyecek çatışmanın bir Düşük Yoğunluklu Çatışma (DYÇ) olacağı belirtilmektedir.⁷

Terörün ortaya çıkmasında başta etnik nedenler olmak üzere, ekonomik, sosyokültürel ve tarihsel nedenler bulunmaktadır. Tabii bu nedenlere bir de uluslararası ilişkilerde güç dengelerini kendi lehine çevirmek isteyen bazı devletlerin, terörü bir yöntem olarak desteklemesini de eklemek gerekmektedir. Bu nedenler Türkiye'de yaşanan terör için de geçerlidir. Buradan hareketle, Türkiye'ye yönelik terör tehdidinin, komşuları tarafından idealist ya da neo-liberal teorilerin öngördüğü şekilde; barışçı eğilimler ve uluslararası iş birliği ile karşılanmadığını; tersine İran, Suriye, Yunanistan başta olmak üzere birçok devletin, kendi ulusal çıkarları ve güç politikaları gereği terörü Türkiye aleyhine kullanmayı tercih ettiklerini söyleyebiliriz.⁸ Bu da bölgede güçlü bir Türkiye istenmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada etnik ayrılıkçı terör kavramı karşımıza çıkmaktadır. Etnik ayrılıkçı terör; meydana getirebileceği politik sonuçlar ile hem toprak bütünlüğüne yönelik (territorial) bir tehdidi ifade etmekte hem de cumhuriyetin temel niteliklerinden olan üniter yapıyı ve ulusdevlet anlayışını hedef almaktadır.⁹ Etnik kimliğin şekillenmesinde ise tarihsel süreçte toplumun başından geçen olaylar ve bu olaylara

Terörün ortaya çıkmasında başta etnik nedenler olmak üzere, ekonomik, sosyokültürel ve tarihsel nedenler bulunmaktadır.

ilişkin algılar rol oynamaktadır. Kökleri ilkel dönemlere kadar dayanan bu sürecin temelinde, “biz” ve “onlar” ayrımının bulunduğu önemle vurgulanmaktadır.¹⁰

TERÖRÜN İNSAN HAKLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

İnsan hakları felsefesinin devlete yüklediği görevlerden biri hakların korunmasıdır. İnsan haklarının korunması ise sadece devletin bu hakları ihlal etmemesi ile sağlanamaz. Devletin aynı zamanda, insan haklarıyla korunan temel değerlere yönelik olarak, kişi veya gruplardan kaynaklanabilecek olası saldırıları önlemek ve mevcut saldırıları müeyyidelendirmek yükümlülüğü vardır.¹¹ Terörün insan haklarını nasıl ihlal ettiğini anlatılabilmek için öncelikle terörün nasıl tanımlandığına bakıp oradan hareket etmek gerekmektedir. Terörün tanımını konusunda farklı tanımlar olmakla birlikte, genel olarak şu şekilde tarif edildiği görülmektedir: “Terör, herhangi bir amaca (bu amaç çoğunlukla siyasaldır) ulaşmak için, sivillerin veya güvenlik görevlilerinin, propagandaya yönelik ses getirici eylemlerle öldürülmesidir.¹²” Başka bir ifadeyle terör, silahlı eylemlerle görüşlerin duyurulma çabasıdır. Dolayısıyla terör saldırıları, bizzatı insanların yaşama ve mülkiyet hakkına yöneliktir. Bunun yanı sıra kişi güvenliği ve hürriyeti, işkence yasağı, özel hayatın gizliliği, haberleşmenin gizliliği, ifade hürriyeti, konut dokunulmazlığı ve yerleşme ve seyahat hürriyeti gibi haklar da terör nedeniyle en çok ihlal edilen haklar olmaktadır.

Terör eylemlerinin artmasıyla birlikte, devletin vatandaşlarının güvenliğini sağlama çabası, insan hakları alanında ciddi kısıtlamalara sebep olabilmektedir.

Terör eylemleri karşısında devletin görevi ise, bu saldırılar karşısında insanların haklarını korumak ve güvenliği sağlamaktır. Bu noktada insan haklarıyla ilgili farklı bir boyut karşımıza çıkmaktadır. Terör eylemlerinin artmasıyla birlikte, devletin vatandaşlarının güvenliğini sağlama çabası, insan hakları alanında ciddi kısıtlamalara sebep olabilmektedir. Örneğin, 11 Eylül saldırılarından sonra ABD’de olduğu gibi diğer birçok ülkede ve Avrupa Birliği’nde de terörizmle mücadele için birtakım adımlar atılmıştır. Şubat 2001’de İngiltere’de terör kanunu ile oldukça sert tedbirler alınmış, bazı dinî örgütler terörist örgüt kapsamına dâhil edilmiş, terör kelimesi İnternet ve diğer teknolojik yenilikleri de kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. İngiltere’de ayrıca, terörist olarak kabul edilen örgütlerin sembollerini taşıma ve terör örgütlerine herhangi bir şekilde yardımcı olmaya kadar geniş bir alanda her türlü eylem terörist faaliyeti olarak kabul edil-

miş, bu kapsama giren kişilerin güvenlik güçlerince 48 saat gözaltında tutulabilmesine imkân tanınmıştır.¹³ Aslında her terörist eylem sonrasında güvenlik konusunda yeni tedbirler alındığını söylemek mümkündür. Bu durumda, gözaltı ve tutukluluk süreleri ve şartlarında değişiklik yapılması, haberleşme ve seyahat hürriyetlerine ve özel hayata müdahale edilmesi, kişisel bilgilerin toplanması, polisin yetkilerinin arttırılması gibi tedbirler alınmaktadır.¹⁴ Hatta kanunlarda yapılan terör tanımlarıyla, Greenpeace gibi örgütlerin bile terör örgütü kapsamına sokulması da mümkün hâle gelebilir. Ayrıca, insanlar, terör korkusu ve endişesiyle, haklarının kısıtlanmasını neredeyse bizzat talep eder hâle gelmişlerdir. Çünkü terörün yarattığı korku ortamı, insanları psikolojik olarak etkilemektedir. Örneğin, İngiltere’de temel hak ve özgürlükler ile güvenlik arasında bir tercih yapmak gerekip gerekmediği konusu bile tartışılmaya başlanmıştır.¹⁵

Terörle mücadele konusunda alınacak tedbirlerin, insan hakları alanında ciddi sınırlamalar şeklinde ortaya çıkması, kuvvetli bir ihtimaldir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de bu gerekçelerle, insan hakları ve terörle mücadele konusunda bazı ilkeler belirlemiştir.¹⁶ Buna göre, devletlerin terörle mücadele amacıyla aldıkları tüm tedbirlerin hukuka uygun olması gerekir. Alınan herhangi bir tedbirin insan haklarını kısıtlaması hâlinde, bu kısıtlamaların mümkün olduğunca açık bir şekilde ifade edilmesi, gerekli olması ve güdülen amaçla orantılı olması gerekir (madde 4). Ayrıca, devletlerin terörle mücadele konusunda aldığı tüm tedbirlerin her tür keyfiyetten ve ayrımcı ya da ırkçı muameleden uzak, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü gözeten tedbirler olması ve uygun bir denetime tabi olması gerektiği de bu ilkeler arasında yer almaktadır. Terör kaynaklı güvenlik endişesi kısılacında insan haklarının gereğinden fazla sınırlandırılmaması için bu ilkeler oldukça önemlidir. Bu nedenle bu ilkelere biraz daha yakından bakmak gerekmektedir.

İnsanlar, terör korkusu ve endişesiyle, haklarının kısıtlanmasını neredeyse bizzat talep eder hâle gelmişlerdir.

İNSAN HAKLARI VE TERÖRLE MÜCADELE HAKKINDA İLKELER

Terör, bugün dünyanın içinde bulunduğu karışık dönemde pek çok ülkenin mevcut düzenine yönelik bir tehdit unsuru hâline gelmiştir. Yakın bir döneme kadar gelişmemiş ülkelerin sorunu olarak görülen terör tehdidi, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de gerçekleştirilen saldırılar sonrasında uluslararası boyutta yankı bulan bir sorun olarak ele alınmıştır. Özellikle son yıllarda yaşanan pek çok kanlı terör faaliyeti toplumlarda ciddi boyutlarda huzursuzluğa sebep olmuş bu ne-

denle uluslararası bir platformda devletlerin iş birliği yapmasını gerektirecek bir gündem maddesi hâline gelmiştir.

Dünyanın dört bir yanında, gerçekleştirilen terör saldırılarının her ne kadar acı verici, yıkıcı boyutları yaşanmış olsa da devletlerin terörle mücadele kapsamında sınır tanımayan takdiri bir müdahale hakkının var olduğunu söylemek mümkün değildir. Terörün toplumun geleceğine, demokrasiye, insan haklarına yönelttiği tehdidin ciddi boyutlara ulaşması sonucunda Avrupa Konseyi, terörün önlenmesi ve bu saldırılara karşı devletlerin teröre vereceği cevabın dozunun belirlenmesine yardımcı olabilecek birtakım ilkeler ortaya koymuştur.¹⁷ Bu ilkelerden ilkinde göre, devletlere, yetki alanı içinde bulunan herkesin temel hak-

Devletlerin terörle mücadele kapsamında alacağı tedbirler her türlü keyfiyetten, ayrımcı ya da ırkçı muameleden uzak olmalıdır.

larının öncelikli olarak da yaşama hakkının terör eylemlerine karşı korunmasına yönelik olarak gerekli tedbirlerin alınması şeklinde pozitif bir yükümlülük getirilmiştir.¹⁸ İlkelerle getirilen bu yükümlülük devletin terörle mücadelesini meşru bir zemine oturtmaktadır.

Devletlerin terörle mücadele kapsamında alacağı tedbirler her türlü keyfiyetten, ayrımcı ya da ırkçı muameleden uzak olmalıdır. Alınan tedbirlerin hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını gözetilen tedbirler olması gerekir. Ayrıca bu tedbirlerin hukuka uygunluğunun sağlanması açısından uygun bir denetime tabi tutulması yerinde olacaktır.¹⁹

Devletin almış olduğu tedbirlerin insan haklarında bir kısıtlamaya neden olabilecek bir niteliğe sahip olması hâlinde bu kısıtlamanın mümkün ol-

duğunca açık bir şekilde ifade edilmesi, kısıtlamanın terörle mücadele kapsamında alınmış olan tedbirin etkili olması için gerekli olması ve teröre karşı koruma amacıyla kullanılan gücün güdülen amaçla orantılı olması gerekir.²⁰

Terörle mücadele sürecinde de işkence yasağının devam edeceği ilkelere belirtilen bir diğer husustur. Her şart altında, özellikle de kişinin şüphelenildiği ya da hüküm giymiş olduğu eylemin türünden bağımsız olarak kişinin yakalanması, sorgulanması ve alıkonulması esnasında işkence, insanlık dışı ya da küçültücü muamele veya cezalara başvurulması mutlak surette yasaklanmıştır.²¹

Devletin güvenlik birimleri bünyesinde herhangi bir yetkili mercii tarafından kişisel bilgilerin toplanması ve incelenmesi, bu tür bir işlemin ulusal kanunlarda yer alan uygun hükümler uyarınca gerçekleştirilmesi, bilgi toplama ve incelemenin gerekli bulunma amacıyla orantılı olması ve bağımsız bir haricî makamın gözetimine tabi olması şartlarını taşıması hâlinde özel hayata saygı ilkesine müdahale edilmesini gerektirebilir.²²

Özel hayata müdahaleyi gerektiren ev, üst arama, telefon dinleme gibi tedbirlerin kanunda düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bu tür tedbirlerin hukuka uygun olup olmadığının tespiti için yargısal denetim imkânı getirilmiştir. Terörle mücadele doğrultusunda alınan bu tedbirlerin öldürmeye yönelik güç kullanımına başvurmayı asgari düzeye indirecek şekilde yetkili makamlarca planlanması ve kontrol edilmesi gerekir. Bu çerçevede güvenlik güçlerinin silah kullanımı kişilerin hukuka aykırı şiddetten korunması amacıyla ya da hukuka uygun şekilde şüphelileri yakalama ihtiyacıyla orantılı olmalıdır.²³

Terör eylemi zanlısı olan bir kişinin yakalanması, hakkında makul bir şüphe olması hâlinde mümkündür. Makul şüphe bulunmasının ön şartı tarafsız bir kişiye, bir kişinin suç işlemiş olabileceğini düşündürecek olgu ve bilgilerin olmasıdır.²⁴ Böyle bir şüphenin varlığı hâlinde yakalanan kişiye yakalanma sebepleri bildirilmelidir.²⁵ Yakalanan ya da alıkonulan kişi derhâl hâkim huzuruna çıkartılmalıdır. Poliste gözaltı makul bir süre için mümkün olmakla beraber gözaltı süresinin kanunda belirtilmiş olması gerekir. Terör sebebiyle yakalanan veya alıkonulan kişiye, yakalanmasının ve gözaltında tutulmasının hukuka aykırılık teşkil etmesi hâlinde mahkemeye başvurma hakkı tanınmıştır. İlkelerde ayrıca yargılama öncesi alıkonulan kişinin alıkonulma hâlinin hukuka uygunluğunun düzenli aralıklarla yargı denetimine tabi olması hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.²⁶

Terör eylemiyle suçlanan kişi makul süre içinde bağımsız, tarafsız ve kanunlara uygun olarak kurulmuş bir mahkemede adil yargılanma hakkına sahiptir.

Terör eylemiyle suçlanan kişi makul süre içinde bağımsız, tarafsız ve kanunlara uygun olarak kurulmuş bir mahkemede adil yargılanma hakkına sahiptir. Terörle mücadelede savunma hakkına belirli kısıtlamalar getirilmesi suretiyle adil yargılanma hakkının getirdiği güvencelerin bir miktar esneklikle yorumlanabileceği kabul edilmektedir.²⁷ Örneğin bazı davalarda ifadesine başvuru olan bir tanığın bazı terör faaliyetlerinin odağı hâline gelmesini engellemek için kimliğinin gizli tutulması bu tarz bir yorumla mümkün kılınmıştır. Ancak savunma hakkına getirilen kısıtlamaların amaçlarıyla orantılı olması gerekliliği dikkate alınması gereken bir husustur.

Terör eylemiyle suçlanan kişi suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılmaktadır. Terör eylemi nedeniyle kişiye verilecek ceza suçun işlendiği tarihte geçerli olan cezadan daha ağır olamaz. Kişi eğer terör eylemi nedeniyle hüküm giyerse hiçbir şekilde ölüm cezası verilemez verilse de infaz edilemez.²⁸

Terör eylemi sebebiyle özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi her şart altında insan onurunu gözetmen muameleye tabi tutulmalıdır. Terörle mücadele,

terör eylemi sebebiyle özgürlüğünden mahrum bırakılan kişinin tedbirin güdülen amaçla orantılı olması şartıyla diğer mahkûmlara uygulanandan daha fazla kısıtlamaya tabi tutulmasını gerektirebilir. Bu tedbirler özellikle terör eylemi nedeniyle hüküm giymiş kişilerin özel güvenlik sağlanan bölümlere yerleştirilmesinde, avukatıyla yapmış olduğu haberleşmenin takibinde uygulanmaktadır.²⁹

Suçluların iadesi, terörle mücadelede uluslararası iş birliğinin gerekliliğini ortaya koyan önemli bir uygulamadır. Bir suçlunun kendisinden talep edildiği devlet, iadesi talep edilen kişiye ölüm cezası verilmeyeceğinin verilse de infaz olunmayacağına teminatını alması hâlinde kişinin gönderilmesine karar verebilir. Kişinin gönderilmesi hâlinde işkence, insanlık dışı veya küçültücü muame-

Terör eylemi sebebiyle özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi her şart altında insan onurunu gözetilen muameleye tabi tutulmalıdır.

leye ya da cezaya tabi olacağı durumlarla kişinin gönderilmesi hâlinde ırkı, dinî, tabiiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle yargılanması veya cezalandırılması söz konusuysa iade talebi reddedilebilir.³⁰

Terör eylemine karıştığından şüphe edilen kişi veya örgütlere ait mülklerin kullanımının, ilgili makamlar tarafından verilen kararlar dondurulması ya da mal varlığına el koyma kararı verilmesi yoluyla askıya alınması ya da kısıtlanması mümkündür. Bu hâlde maliklerin kararın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla mahkemeye başvurma hakları vardır.³¹

Terörle mücadelenin bir savaş ya da olağanüstü bir hâlde aynı dönemde mevcudiyet göstermesi hâlinde devletler durumun gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuka göre belirlenen sınırlar dâhilinde belirli yükümlülüklerinin geçici olarak askıya

alınması doğrultusunda tedbirler alabilirler. Ancak devletlerin terör eylemine karıştığından şüphe edilen kişinin hüküm giymiş olsa bile yaşama hakkı, işkencenin ya da insanlık dışı veya küçültücü muamele yahut cezanın yasaklanması, mahkûmiyet kararları ve alınan tedbirlerin yasalara uygunluğu ya da cezaların geçmişe etkili olarak uygulanması yasağı ilkelerini askıya almaları mümkün görülmemektedir.³²

Bir terör eylemi neticesinde mağdur olan kişilerin zararlarının tazmin edilmesi öncelikle faillerin mal varlığına el konulması yoluyla elde edilen kaynaklardan tazmin edilmesi eğer bu kaynaklardan tazmin edilmesi imkânı bulunmuyorsa devletin kendi topraklarında meydana gelen saldırılardan mağdur olanların zararlarını tazmin etmesi gerekir.³³

İlkelerde belirtilen tüm bu düzenlemelerde terörün önlenmesi ve terörle mücadelede devletlerin, keyfî uygulamalarını önlemek ve kişi hak ve hürriyetle-

rini, hukuk devleti ilkesini feda etmemesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Terörün uluslararası bir boyut kazanmasının dünya barışına, uluslararası güvenliğe özellikle de demokratik hukuk devleti ilkelerine yönelik ciddi bir tehlike meydana getirdiği³⁴ düşünüldüğünde terörün ortaya çıkardığı bu tehlikeye karşı uluslararası anlamda ortak çıkar prensibi ile hareket edilmesi tüm ulusların menfaatine olacaktır.

SONUÇ

Herhangi bir amaca (bu amaç çoğunlukla siyasaldır) ulaşmak için, sivillerin veya güvenlik görevlilerinin, propagandaya yönelik ses getirici eylemlerle öldürülmesi ya da özel veya kamu mallarına zarar veren eylemler şeklinde ortaya çıkan terör, bugün itibarıyla tüm dünya devletlerinin sorunu hâline gelmiştir. Dolayısıyla terör saldırıları, bizzatı insanların yaşama ve mülkiyet hakkına yöneliktir ve en çok bu hakları ihlal etmektedir. Bunun yanı sıra kişi güvenliği ve hürriyeti, işkence yasağı, özel hayatın gizliliği, haberleşmenin gizliliği, ifade hürriyeti, konut dokunulmazlığı ve yerleşme ve seyahat hürriyeti gibi haklar da terör nedeniyle en çok ihlal edilen haklar olmaktadır. Ancak terörün insan haklarını bu kadar tehdit etmesinin yanı sıra bu eylemlere yönelik önlemler alınırken veya bu eylemleri gerçekleştirdiği iddia edilen kişiler yargılanırken de bunların yaşam hakkına müdahale etmemek ve işkence yasağına muhakkak surette uymak gerekmektedir ■

Terörün ortaya çıkardığı bu tehlikeye karşı uluslararası anlamda ortak çıkar prensibi ile hareket edilmesi tüm ulusların menfaatine olacaktır.

¹ Kavramın, kullanılmasını teşvik eden, Birleşmiş Milletler (BM) deki görevi esnasında insan hakları kavramının dünyanın bazı bölgelerinde kadın haklarını (rights of women) kapsar şekilde kullanılmadığını fark eden Eleanor Roosevelt'tir CRANSTON, Maurice. İnsan Hakları Nelerdir, çev. Yayla, Atilla Sosyal ve Siyasal Teori, Siyasal Kitabevi, 1999, s. 311.

² DONNELLY, Jack. Universal Human Rights in Theory and Practice, 2. Edition, Cornell University Press, USA, 2002, s.214

³ GÜZEL, Cemal, (2002), "Korkunun Korkusu: Terörizm", Silinen Yüzler Karsısında Terör, Cemal GÜZEL (ed.), Ankara: Ayraç Yayınevi, s. 15.

⁴ WILKINSON, Paul (1977), Terrorism and the Liberal State, Londra: The Macmillan Press, s. 49.

⁵ GÜZEL, 2002, s. 7-19.

⁶ DEDEOĞLU, Beril (2008), Uluslararası Güvenlik ve Strateji, İstanbul: Yeni Yüzyıl Yayınları, s. 21.

⁷ ÖZDAĞ, Ümit, Kişisel İnternet Sitesi, www.umitozdag.com (E.t.19.11.2011)

⁸ Türkiye'nin Ulusal Güvenliğine Yönelik Etnik Ayrımcı Terör Tehdidinin Analizi ve Irak'ın Kuzeyinde Bir Kürt Devleti Kurulmasına İlişkin Değerlendirme Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Araştırma Raporu, İstanbul, 2008, s.1-2. (Bahçeşehir Raporu)

⁹ BAHÇEŞEHİR RAPOR, 2008, s.4.

- ¹⁰ ÇEVİK, Abdülkadir CEYHUN (1995), Birsen. Politik Psikoloji Serisi 1: Psikopolitik Yönden Kimlik Gelişimi ve Etnik Terörizm, Politik Psikoloji Merkezi, Ankara: Medikomat Basım Yayın, s. 14.
- ¹¹ ERDOĞAN, Mustafa (2004), Anayasal Demokrasi, Ankara, s. 151-152.
- ¹² BAL, İhsan (2006), “Terör, Terörizm ve Tarihsel Süreç”, Terörizm, drl. Bal, İhsan Ankara, s. 8.
- ¹³ LAÇİNER, Sedat (2006), “Terörle Mücadelede Yasal Önlemler: İngiltere Örneği”, Terörizm, drl. Bal, İhsan Ankara, s. 291.
- ¹⁴ Örneğin, İngiltere’de 2000 tarihli Terör Kanununa göre polis, terörizmi engellemek amacıyla, seyahatlerde yolcuların detaylı kişisel bilgilerine ulaşabilmesine imkân tanınmıştır. Hatta 2006 yılında 40 milyondan fazla yolcunun kişisel bilgilerine ulaşılmasına imkân tanıyacak bir sistem oluşturulmuştur (Laçiner, s. 304).
- ¹⁵ LAÇİNER, Sedat (2006), “Terörle Mücadelede Yasal Önlemler: İngiltere Örneği”, Terörizm, drl. Bal, İhsan Ankara, s. 291.
- ¹⁶ İNSAN HAKLARI VE TERÖRLE MÜCADELE HAKKINDA İLKELER, Bakanlar Komitesinin 11 Temmuz 2002 tarihli 804. Bakan Vekilleri toplantısında kabul edilmiştir.
- ¹⁷ SCHWİMMER, Walter (2002), İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkında İlkeler, s. 7.
- ¹⁸ İLKELER, s.10.
- ¹⁹ İLKELER, s.10.
- ²⁰ İLKELER, s.10.
- ²¹ İLKELER, s.10.
- ²² İLKELER, s.11.
- ²³ İLKELER, s.11.
- ²⁴ BIÇAK, Vahit. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Terörizm”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C III, s.233.
- ²⁵ İLKELER, s.11.
- ²⁶ İLKELER, s.11.
- ²⁷ İLKELER, s.12.
- ²⁸ İLKELER, s.12.
- ²⁹ İLKELER, s.12.
- ³⁰ İLKELER, s.13.
- ³¹ İLKELER, s.13.
- ³² İLKELER, s.14.
- ³³ İLKELER, s.14.
- ³⁴ YENİSEY, Feridun. ”Uluslararası Terörün Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi Hakkında”, Hukuk ve Adalet Eleştirel Dergisi, 2007, s.13.